אור צדיקים

חמדות גנוזות ופנינים יקרים מעשי הצדיקים
ופעולתם הליכותיהם בקודש ורום מעלתם של
מרנן תלמידי הבעש"ט זי"ע וממשיכי דרכם
אוצר בלום וכלי מלא ברכה מסודר וערוך מתוך
שיחות הגאון רבי מנחם מנדל פומרנץ שליט"א

הרה"ק רבי ברוך
ממעז'יבוז זיע"א
בן מרת אדל ע"ה, בת מרן
אור שבעת הימים הבעש"ט זיע"א
יומא דהילולא – י"ח כסלו תקע"ב

נכדו של הבעל שם טוב שנתגדל על ברכיו, נולד בשנת ה'תקי"ז (לפי גירסא אחרת נולד בשנת תקי"ג) לאביו רבי יחיאל מיכל אשכנזי ולאמו מרת אדל ע"ה, בתו היחידה של הבעל שם טוב. הסתופף בצילם של המגיד ממעזריטש, רבי פנחס מקאריץ, ורבי זאב וואלף קיצעס, כולם מתלמידי סבו הגדול. בשנת תק"ם החל להנהיג את קהילתו בעיר טולצ'ין, עד לשנת תקמ"ח, אז עבר לעיר מעז'יבוז. נתבקש לישיבה של מעלה ביום י"ח בכסליו ה'תקע"ב, ומנו"כ במעז'יבוז באוהל של זקינו מרנא הבעש"ט הק' זיע"א. לאחר פטירתו כונסו מדברי תורתו בספר 'בוצינא דנהורא'.

איזה אורח השבת אינה מכניסה

המעשה הבא מובא בספר 'בוצינא דנהורא' בו לוקטו דברי תורתו של הרבי רבי ברוכ'ל ממעזבוז זיע"א -

ידוע ומפורסם הדבר, כי הרבי ר' ברוכ'ל היה מגדולי מכניסי האורחים בדורו. ממש בבחינת המובא בגמרא אודות כלבא שבוע: "שכל הנכנס לביתו כשהוא רעב ככלב, יוצא כשהוא שבע" . כל אורח אשר הזדמן לביתו של הרבי, זכה לכבוד מלכים ודאגה כנה לרווחתו והנאתו. הרבי בעצמו היה מסתובב בין האורחים ומוודא שכל אחד מסודר מכל הבחינות - מיטה נוחה, מנה חמה ומזינה, אוזן קשבת וצידה לדרך, כמו גם מתת יד הגונה לפרנסתו.

אבל לכל כלל יש יוצא מן הכלל, והמקרה הבא יעיד על כך. ביום מן הימים הזדמן לבית הרבי אורח, ויחסו של הרבי אליו עורר פליאה בקרב בני ביתו. בניגוד להנהגתו של הרבי כלפי האורחים המזדמנים לביתו, לאורח זה התייחס הרבי בקרירות, וממש כביכול אך רצה לצאת ידי חובת הכנסת אורחים ותו לא. הוא אכן דאג לרווחתו הגשמית, האכיל אותו והכין לו מיטה נוחה כדבעי, אולם בכל הקשור ליחסו אליו - הוא לא זכה ליחס כל שהוא. הרבי ממש התעלם ממנו.

הפלא הגדול היה, שלא היה זה אורח ככל האורחים. אדרבה, מדובר היה באדם מכובד, אשר ניכר מהנהגותיו ומעשיו כי הוא מורם מעם, עובד ה' ותלמיד חכם. בשל כך תמהו מקורבי הרבי באזניו: "דווקא אדם זה אינו זוכה לכל יחס מהרבי?!"

בתגובה, השמיע הרבי ר' ברוכ'ל באזניהם את האמרה הבאה -

מכניסת האורחים הגדולה ביותר בעולם, היא השבת. ולמה הכוונה?

במשך ימות השבוע, אדם להוט אחר פרנסתו, עסוק עד מעל לראשו בטרדות היום-יום ורודף אחר הצרכים החומריים. אין לו רגע של שלוות הנפש. ואז באה השבת, מקבלת אותו בחיבה ובהארת פנים, ומארחת אותו בכנפיה ובנועם זיוה. בשבת זוכה האדם להנות מכל העולמות - רוחניים וגשמיים כאחד. הוא מסב כמלך בסעודת השבת, משתפך לפני קונו בתפילות השבת המיוחדות, משבח את בוראו בזמירות השבת ועוד.

אולם לא די בכך. השבת אף מוותרת מעצמה למען 'אורחים' הנופלים בחלקה. כך למשל כשמתארח ערב ראש חודש אצל השבת, אזי היא מוותרת למענו על ההפטרה, ואנו קוראים את הפטרת 'מחר חודש'. היא מקריבה למען האורח המכובד, ומעניקה לו את הכבוד המגיע בעצם לה. ואם ראש חודש בעצמו חל בשבת, במקרה זה השבת יוצאת מגדרה ומוותרת למענו אף על המוסף, ואנו מתפללים 'אתה יצרת' במקום 'תכנת שבת'.

אם האורח המכובד הינו חול המועד, אזי בכלל - כל קריאת התורה מוקדשת לאורח, והשבת לא מותירה לעצמה אפילו עלייה בודדת. ואם מדובר ביום טוב - השבת מקדישה לאורח הנכבד את כל התפילות, אותן אנו מתפללים בנוסח השמור ליו"ט. ואפילו את סעודות השבת היא מוכנה להקריב ולוותר עבור אורח המזדמן לה, ואנו רואים זאת כשמתארח אצלה יום כפור.

אלא שאורח אחד כביכול אינו רצוי אצלה. עבורו היא אינה מוותרת ולו במעט מחלקה. לאורח המדובר קוראים 'תקיעת שופר'. והדבר מפליא ביותר, שהרי ידוע לכולנו עד כמה גדולה מעלתה של תקיעת השופר, עד כמה אנו מתכוננים לקראתה, וכמה עצום כוחה של התקיעה בשמים - להעביר עוונות ולמחול חטאים, להמליך את הקב"ה ולהזכיר זכותו של יצחק, יחד עם עוד אי אלו עניינים המלווים את המצוה הגדולה הזו. ולמרות זאת - השבת אינה מוכנה לוותר. תקיעת שופר בשבת - היה לא תהיה!

ומדוע אכן השבת אינה מוותרת לשופר?

"ווייל ער בלאזט" הסעים הרבי, "הוא נופח, תוקע. הלא כיצד תוקעים בשופר? - נופחים מלוא הפה אוויר לחלל השופר, בדיוק כמו בלון נפוח. ולאורח נפוח שכזה אומרת השבת - התכבד ושב במקומך. לא אוותר לך מחלקי".

"אותו אורח שהתארח אצלי זה עתה" המשיך הרבי, "מתנהג כמו השופר - הוא נפוח ומלא גאווה, ואין ברצוני להעניק לו את הכנסת האורחים הנאותה לה זכאים אורחים אחרים".

זו היתה תמצית שיטתו ודרך חייו של הרבי ר' ברוכ'ל - דע לך כי אתה כלום. אין לך במה להתגאות, אין סיבה להיות נפוח, משום שכל אשר לך - אלו כלים שניתנו לך משמים על מנת שתוכל לעבוד בעזרתם את השי"ת. אין כאן משהו ששייך לך, ואתה כמובן לא אווזז באף 'מדרגה' כזו או אחרת. אל תתנפח.

וכשמדובר בהכנסת האורחים המופלאה של רבינו, יש לזכור כי הוא עדיין מכניס אורחים - כל מי שפונה אליו, על ציונו הקדוש או דרך לימוד תורתו הקדושה, כביכול 'מתארח' אצל הרבי ר' ברוכ'ל, והרבי דואג לו לכל מחסורו - ברוחניות ובגשמיות. אך זאת שומה עלינו לדעת - אין הרבי אינו מסביר פנים לאלו המסתובבים נפוחים ומלאי חשיבות.

תוחלת צדיקים – שמחה

בזמנו של הרבי ר' ברוכ'ל, השתוללה ל"ע מגיפה נוראה. המגיפה הפילה חללים לעשרות ולמאות, 'יפול מצדך אלף ורבבה מימינך' רח"ל. למרות עצרות התפילה והבכיות הנוראות, נראה היה כי נחסמו שערי שמים, נחתמה הגזירה ואי אפשר לשנותה חלילה.

יתירה מכך, היהודים הסתובבו דאוגים ושפופים, ביודעם כי גם תקוותם האחרונה - הרבי הקדוש, נמוגה. הם ידעו כי כוחם של הצדיקים גדול ועצום בעת שמחה, ובעת שמחתם הם זוכים לקרבת אלוקים שאין דומה לה. מאידך, ידעו הם היטב כי בעת שברון לבם של הצדיקים, אזי אין העת נכונה לפעול ישועות, וכפי שאמרו חז"ל: **"שאין שכינה שורה לא מתוך עצבות... אלא מתוך דבר שמחה של מצוה".** וזאת ידעו יהודי הסביבה, כי בשל המגיפה המשתוללת ומפילה חללים מישראל, שרוי הרבי בעצב רב ובשברון לב, ודווקא בשל כך מן הנמנע שיפעל עבורם ישועה.

ישבו וחשבו, נועצו בגדולי התלמידים, והנה נמצאה העצה. עד מהרה הוזעק אל הרבי הבדחן הידוע - ר' הערשלע אוסטרופולער, ביודעם שאם יש מישהו המסוגל לחלץ את הרבי משברון לבו - יהיה זה הוא.

פנה ר' הערשלע אל הרבי במבט מבודח ובחיוך רחב, ובישר: "מזל טוב, רבי! תמה ונגמרה המגיפה!"

שלח הרבי מבט קל אל החלון, ממנו נשקף מסע הלווייתו של אחד מתושבי העיירה שזה עתה נספה במגיפה, והפנה מבט תמה לר' הערשלע.

"מה, המיטה שאתם רואים, רבי?" השיב ר' הערשלע, "זו לא לוויה, והמיטה כלל אינה מובלת לקבורה. להיפך - קהל המלווים מוליכים את המיטה בדרכה חזרה הביתה"...

שחק הרבי ר' ברוכ'ל, ושחוקו עורר רחמים בשמים. באחת הסתיימה המגיפה, ובאו השלום והשלוה על יהודי הסביבה כולה.

כשהשטן נלחם באמונתו של הרבי

את הסיפור הבא שמע הרה"ק רבי מרדכי מלעכוויטש זיע"א מפי הרבי ר' ברוכ'ל בעצמו -

על מפתן חדרו של הרבי התדפק ביום מן הימים אברך כאוב מאחת העיירות בסביבה. הוא תינה בבכי באזני הרבי את צרתו כי רבה - אובחנה בגופו מחלה נדירה, חשוכת מרפא ומייסרת. הרופאים אינם מוצאים מקום לתקווה, ולפי דעתם המלומדת - ימיו ספורים.

הרבי נרעש, העתיר עליו בחום מברכותיו לבריאות, אריכות ימים ושנים, והחל מאותו יום לא חדל להתפלל עליו ועל בריאותו.

מדי יום היה הרבי שולח את הגבאי אל השוק, בכיכר העיר, שם מתקבצים בעלי העגלות והסוחרים אשר באו מחוץ לעיר. שם, ביקש הרבי, יחפש מאן דהוא המתגורר בעיירתו של אותו אברך, ויברר אצלו אודות מצב בריאותו.

ואכן, כך היה הגבאי עושה דבר יום ביומו, שומע בדרך ארץ את בקשת הרבי כי יפנה אל השוק לבירור היומי, ואץ אל השוק למלא רצון רבו. אלא שבאחד הימים החליט הגבאי, כי מה לו להמתין לציוויו של הרבי? הוא הרי יודע מה הרבי רוצה, והוא יעשה את זה מבלי להמתין שיורה על כך. הלך אפוא הגבאי אל השוק, שם פגש אברך בן אותה העיירה.

האברך, כששמע במה מתעניין הגבאי, העווה פניו בכאב: "לא עלינו, הסתבך מצבו הרפואי של האברך הלה בימים האחרונים, וממש היום הוא הסתלק לבית עולמו".

הגבאי, כאוב מהבשורה, שב אל בית הרבי. כשהרבי זימן אותו אליו כבכל יום בכדי לשלוח אותו לדרוש בשלום האברך, הודה הגבאי כי הוא כבר פעל על דעת עצמו. או אז סיפר הגבאי לרבי דברים כהווייתם, ופניו של הרבי התכרכמו ביגון.

אלא שלא היה זה רק עצב. הרבי נדהם ונרעש, והוא התבטא בסערת רגשות: **"רבש"ע, מיינע אמונה מיינט גארנישט ביי דיר - האמונה שלי איננה נחשבת אצלך למאומה?!"**

נעמד הרבי להתפלל מעמקי לבו, ובסיום תפילתו הודיע נחרצות: "זה לא יכול להיות. האברך לא נפטר!"

הגבאי תמה על הדברים, אולם לאחר יומיים התברר כי עיניו הצופיות של הרבי חזו את המציאות כפי שהיא - אכן היתה זו טעות, והידיעה הקודמת אודות הסתלקותו של האברך התבררה כבלתי נכונה בעליל. האברך אכן היה כבר על ערש דווי, אולם ברגע האחרון הוא התעורר וקם לחיים.

כשראה הרבי ר' ברוכ'ל את תמיהתם של הסובבים אותו לנוכח ההתרחשות, הסביר בטוב טעם: "אני האמנתי באמונה שלמה כי ניתן לפעול בעבור אברך זה ישועה ורפואה, אריכות ימים ושנים טובות. אלא מה, ה'בעל דבר' - השטן, לא יכול היה להניח לזה לקרות. אמונתי היוקדת ותפילותיי הזכות היו לצניניים בעיניו, והוא ידע שרק בדרך אחת הוא יוכל לגרום לי לחדול מתפילותיי - אם אחשוב בטעות כי האברך כבר איננו בין החיים".

"לצורך כך, דאג ה'בעל דבר' לשכנע את הגבאי כי ילך שוק לבדו, ללא שציוויתי אותו. בשוק, כבר סידר ה'בעל דבר' כי מאן דהוא יזין את הגבאי במידע מוטעה אודות מיתתו כביכול של האברך, וכך ניסה לגרום לי להפסיק להתפלל עבורו".

"אולם אני" סיים הרבי, "לא התייאשתי לרגע. האמנתי בכח התפילות הרבות, וידעתי כי האברך לא נפטר. זה פשוט לא יתכן! ואכן - כפי שהתברר, האברך חי ועוד יחיה בעז"ה לאורך ימים ושנים בבריאות איתנה!"

קו השיעורים - קול הלשון: 03-6171077